

Maskarások (Vaskó Zsolt, Gulyás László, Rumi László – Várijátékos felvonulás), 1990 körül, Miskolc

Szárnyas Sárkányok (Éles Gergő, Fekete Dávid, Rumi László), Fux Fesztivál, 2015. Nagyvárad

Rumi László a 2013-as Gyermekszínházi Szemlén. Budapest, Marczibányi téri Művelődési Központ

Szemben Balla Gábor madarával (Medveének, Kecskemét)

Ölbei Livia

„A JÓ ELŐADÁS OLYAN, MINT A FA: ÁLLANDÓAN VÁLTOZIK”

RUMI LÁSZLÓ BÁBMŰVÉSZ-RENDEZŐ

Rumi László életében egyszer csak minden apró momentum a helyére került, mint a mesében. A beszélgetés végére talán még a szombathelyi kávéházi terasz napernyője is égígérő fává változik fölöttünk.

Mert a fa előbb-utóbb mindig fölbukkan az előadásában: „Nem volt ez tudatos, csak időről időre észrevettem, hogy jó, itt egy fa.” Ott volt már a legelső rendezésében, a kecskeméti Fehérlófia-előadásban, de ott van Kormos István mesevilágában is, amelybe Rumi László az utóbbi években egészen beleköltözött. Talán éppen azért fontos számára a fa – mint az örök változásban a mozdíthatatlanság és vonatkozási pont –, mert nyughatalatlan vándorkomédiás, gólyalábas utcaszínész, aki nélkül a szombathelyi Savaria Történelmi Karnevál jelmezes felvonulása se lenne az, ami. Az idén égszínkék csodaszarvas-bábot viselt, ki-kiszólva az út szélén bámészkodó közönségnek. Micsoda könnyedség, játék és magától értetődő humor. Gólyalábon bejárni ezt a távot igazi sportteljesítmény, de hát azt már nem látja senki (nem is kell látnia), hogy a vonulás végén, a mellékutca jótékony sötétjében milyen megkönnyebbülés kibújni a maszkból és lecsatolni a hosszú lábakat. És már benne is vagyunk a közepében, elragad a sodrás, a sokfelé kanyargó pálya, amelynek mégis pontosan kijelölt iránya van.

– Két alapvető sötétségélményre emlékszem, mindkettő a színházhoz kapcsolódik. Színpadi díszítőként kezdtem érettségi után Győrben, akkor nyílt meg az új színház, '79-ben. Nem sikerült a felvételim a Színművészeti Főiskolára, de a színház közelében akartam maradni. Egyszer ki kellett menni a díszletraktárba, zárt bodegájú kocsiban utaztunk, szikrányi fény se szűrődött be – csak annyit lehetett érezni,

hogy kanyarodunk. Félelmetes volt, de izgalmas. A második: az új, még át sem adott színházépületben – titokban – próbát néztem, és elaludtam a hátsó sorban. Fölébredtem éjszaka kettőkor – sehol senki. Botorkálva, de megtaláltam az egyetlen nézőtéri ajtót, amelyik nem volt bedeszkázva! – a portás úgy nézett rám, mint valami kísértetre. Szerencsére nem félek a sötétben, apám erdész volt, kint laktunk a csepregi erdő kellős közepén, amíg nem mentem iskolába, öcsémmel együtt. Ott éltek apai nagyszüleim is. Nagymamám ügyes kezű varró- és szakácsnő volt, nagyapám pedig, ács lévén, mindenféle fajtékot, papírsárkányt, kákából font széket, kis szerkeret, képeslapból ökröcskéket... MINDENT csinált nekünk! Reggeltől napestig epréztünk, tehenet legeltettünk, gombásztunk – mesebeli erdőben telt a gyerekkorom.

– Akkor itt van a forrás: a fajtékoktól egyenes út vezethet a bábokhoz.

– Hogy a nagyapám ezermester volt, az kétségtelenül benne van a választásaimban. Ebből a hajlandóságból jutott apámnak is. Mindkettejüknek fontos volt, hogy valamit létrehozzanak saját elképzelésük szerint. Öntörvényű, alkotó emberek voltak. Büszkeség tölt el, ha rájuk gondolok.

– Te is fűrtál-faragtál?

– De még hogy? Még írni se tudtam, de szögelni már igen. Micsoda móka volt harminc szöveget belevernü kalapáccsal a sámliba! A nagyapám mindig engedte a gyerekeknek azt csinálni, amit szeret: mászhattunk fára, egyedül szánkózhattunk, pecázhattunk a Herpenyőben! Ugyan „autodidakta” volt, mégis vérbeli pedagógus, azt gondolom.

– Ilyen is maradtál, nem? Aki azt csinálja-csinálhatja, amit szeret.

– Szerencsés vagyok, mert az előadásaim nagy része úgy született, hogy én választhattam ki, mit szeretnék rendezni. Bár a színészek adottak egy bábszínházban, a csapatot – a tervezőt, zeneszerzőt, koreográfust – én állíthatom össze. Hiszem: elengedhetetlenül fontos, hogy a társakkal egyet gondoljunk, „egy húron pendülünk”. Csak akkor lesz egységes az előadás.

– *Mikor derült ki, hogy közöd van a színházhoz? Számomra te vagy a született komédiás.*

– Lassan alakult. Biológia tagozatra jártam a cell-dömölki Berzsenyi Gimnáziumba. Szerencsére nagyon jó magyartanárnk volt: Léránt Feri bácsi. Ő vezette a diákszínjátszó kört! Tündéri ember, született polihisztor! Ha elakadtunk a matematikában, akkor a magyar óra kellős közepén képes volt áttérni a matek feladatokra, vagy a kémiára, vagy a fizikára. Hopp, most jut eszembe, hogy még a csepregi általános iskolában, Király Mária, kedves magyartanárnőm vett a szárnyai alá – tehát a versmondás valójában ott kezdődött. A gimnáziumi években – Léránt Feri bácsi és Unger Edit énektanárom mellett – Czukor Gyuri hatott rám nagyon. Népművelő volt és úgy tudott citerázni, mint senki más! Nem mellesleg: olyan szellemiségű diákelőadásokat rendezett, ott a művházban, amilyenekkel azelőtt még soha nem találkoztam! Egészen máshogy művelte a színjátszást, mint ahogy akkoriban szokás volt. Szerintem ma is érvényesek lennének az előadásai. Nagyon sokat tanultam tőle: éleltszemléletet, iróniát, meg gyönyörű népdalokat. Érettségi után nagy mellénnyel jelentkeztem a színművészetire. Nem tudtam, hogy az milyen kemény dolog. A második rostaíg jutottam...

– *Szóval: a csepregi erdő, a nagypapa fájátékai, a celldömölki gimnáziumi évek, Győr. De a báb-színház még nincs sehol.*

– Győr után Móra kerültem, a helyi kultúrházat a rendkívül agilis Szele István igazgatta. A fazekasszakkört pedig Nagy Benedek szobrászművész vezette – állandóan a műtermében lógtam, nagyon jóban lettünk. A Lamberg-kastélyban aztán számos kiváló művészt megismertem! Elragadó sugárzása volt ennek a körnek, kinyílt a szemem a (művész)világra. Csak előbb még kicsit be kellett csuknom.

De főleg a számat, mert beszippantott a BM-határ-őrőség. Ő jajj! Száz meg száz hajnali madárkoncert közönsége voltam ám! Meg aztán éjszakai dobolások, a jáki határ-őr konyháján, az óriási fazekakon! (Azóta se hagytam abba.) Leszereltem, hazaköltöztem, de Csepregben valahogy nem találtam a helyemet. Abban az időben rengeteg nádsípót faragtam, jártam kézműves-vásárokbá: nem gazdagodtam meg belőle, de örömet szerzett, hogy a járókelők szeme láttára elkészül valami, ami „piszkosul tud szólni”. A nádsípfaragás minden csínját-bínját különben itt tanultam Szombathelyen, Németh Tamás jazz-zenész barátomtól, amikor postás voltam, a katonaság után. Akkor bukkant föl Korompai Peti, hogy „Rumi, gyere Kecskemétre, ott most nagy élet van.” Akkor szerveződött a Szórakaténusz Játékmúzeumban, Vidák István és Nagy Mari köré egy fiatal társaság. Vidákék lelkes kézműves-tanulóként elhatározták, hogy felelevenítik a nemezelés hagyományát. Egy tucat velem egykorú fiatal gyűlt össze akkor Kecskeméten. Többek között a Berecz Andris is odajárt mókázni, akkor még nem volt befutott énekes-mesemondó, ott gyúrta ő is mezítláb a nemezt. Amikor 1985-ben először bementem a „Szórakába”, levettem egy nádszálát a polcról, farigcsáltam belőle egy vagány dudát, István nyomban megkérdezte, hogy volna-e kedvem hangszerkészítést tanítani a gyerkőcknek a Játékmúzeumban. Hú, az akkor nagy szó volt! (Plusz kettőszázhatvan forint, vasárnap délelőttönként!) Közben nemezelni is megtanultam. Meg sárkányt építeni, illetve feleleveníteni mindazt, amit nagyapámtól ellestem, gazdagodva a festőművész Bodóczy István remek sárkányépítő könyvének tanulságaival. A sárkányozás csodálatos tevékenység: létrehozol egy kézzel festett „tárgyat”, ami repül a madarakkal. Később a *Kisdobos* folyóirat hátoldalán is megjelentek „papírsárkány-szabásmintáim”. Rumi Ferenc nagyapám biztos büszkén figyelgetett az egervölgyi felhők széléről!

– *Őrzöd azokat a Kisdobos-példányokat?*

– Valahol megvannak, de hogy pontosan hol, nem tudom. Már annyit költöztem.

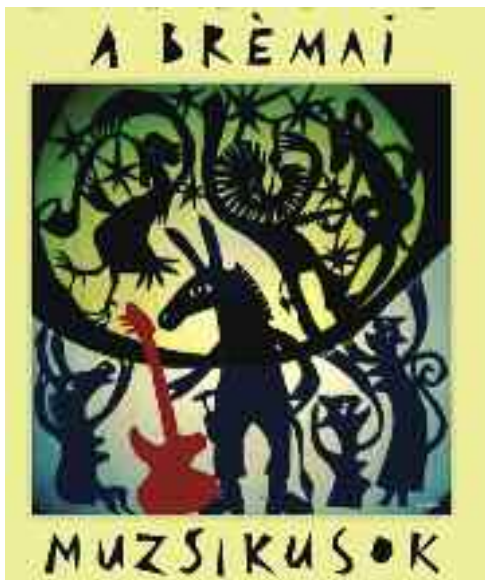
– *Szóval a 80-as évek közepe, Kecskemét. Itt lesz hamarosan a bábos világ „közepe”.*

Egy kupac kufi, 2015. Brighella Bábtagozat, Szatmárnémeti

Babszem Jankó, 2013. Rendező: Rumi László, tervező: Tóth Andrea. Kóvér Béla Bábszínház, Szeged

A brémai muzsikások 2015 (plakát és tervrajz). Rendező: Rumi László, tervező: Makhult Gabriella, zene: Ágoston Béla. Szigligeti Színház – Lilliput Társulat, Nagyvárád

– Miközben sok mindent csináltam, beiratkoztam a kecskeméti tanítóképzőbe – vagyis az óvónőképzőbe... A fősulin működött már a Círóka Bábcsoport. Életem első bábját nekik készítettem: Báron László tanár úr „rendelt” tőlem egy szamarat *A brémai muzsikusokhoz*. Mire elkészült a facsaci, Báron tanár úrtól Géza – Kovács Géza – átvette a csoportot. Elhívott furulyázgatni, de akkor még nem gondoltam, hogy bábozni akarok. Viszont egyre

Csillaglépő Csodaszarvas, 2008. Rendező: Rumi László, báb- és díszlettervező: Balla Gábor, zene: Szokolay Dongó Balázs. Szigligeti Színház – Lilliput Társulat, Nagyvárád

többet jártam a Círókába, egyre kevesebbet az órákra. Ebből aztán komoly feszültségek adódtak, a „világnézeti professzor úr” állandóan engem froclizott. Mondhatjuk, kiteljesedett az életem, értelmet nyertek az addigi vargabetűk. Plakátot terveztem és díszletet, zenei kísérő voltam, játszottam – mikor mire volt szükség. Közben elvégeztem a Bábszínészképző Stúdiót, amelyet Kovács Géza indított el... nagyon intenzív időszak volt: tanultunk és folyamatosan játszottunk. Jó volt, a fiatal embereknek kell a terhelés.

– *Itt kezdted a rendezést is?*

– Igen, '91-ben Géza megengedte, hogy rendezzek. A *Fehérlófia* verses darab volt, én írtam a szöveget, játszottam is benne, Boráros Szilárd volt a tervező-bábfaragó. Egy hétméter magas, stilizált FA köré szerveződött a történet. Mintha nyitott nemez-sátorban üldögéltünk volna, a nézőkkel együtt. A fához mondott fohással kezdődött az előadás; és a premieren, ahogy a fa mellett elnéztem, ott ült apám. Alig tudtam folytatni a szövegemet, annyira érzékenyültem: ott ül az én apám, aki rengetegnyi fát ültetett életében! És egyszerre csak összeállt a kép: az erdő, ahogy csücsülök apám oldalkocsis motorján, nagyapám ácszserszámai... Szép pillanat volt. Aztán két év múlva már szűknek éreztem a Círókát. Hét fontos-játékos évet töltöttem ott, és talán éppen az első rendezéssel kezdődött az elszakadás. Hirtelen úgy éreztem, van affinitásom ahhoz, hogy a szöveget, a zenét, a látványt hogyan kell egységes világgá szervezni.

– *Pedig ez volt a Círóka önállósodásának, meg erősödésének a nagy korszaka.*

– Nem volt éppen sétagalopp! A Círóka eleinte a Katona József Színház tagozataként működött, bár a színház akkori igazgatója meg volt győződve arról, hogy a közönségnek operett kell, reggel, délben és este. Úgyhogy nem volt kedvence a bábszínház (bezeg a „fejkvótának” örült). Géza egyszer csak azt mondta, hogy ebből elég és a tizenegy főt számláló bábos társulat egy emberként felmondott. Önállóak lettünk, alapítványként működött a Círóka egy évig. Vettünk egy nagyon öreg Škoda kisbuszt. Rengeteget játszottunk, állandóan úton voltunk. Aztán amikor Hideg Antal – kecskeméti költő – lett az alpolgármester, sokat

segített a Círókának. A „motor” persze Géza volt, addig járt, míg helyet nem kaptunk. A Garabonciás-házba költöztünk, előtte ez volt Magyarország első kultúrkocsmája. Végül Géza kijárta, hogy legyen önálló épületünk: elkészült a Círóka Bábszínház, két ütemben, előbb a kamaraterem, aztán a nagyterem. Remek épület lett, minden hibácskájával együtt.

– *Mindeközben működött és nemzetközi híre tetszett a Maskarás.*

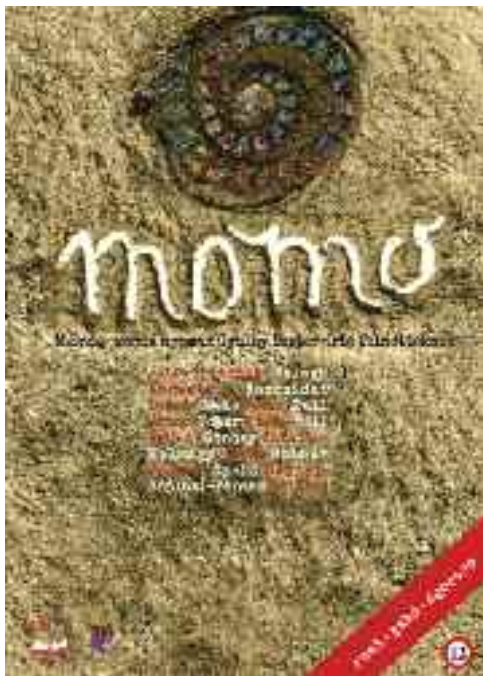
– Pályi Jancsi, Kovács Géza meg én alapítottuk az együttest – mint *Báb- és Utcaszínházi Társulást*. 1988-ban voltunk Jelenia Górában egy fesztiválon, és azt láttuk, hogy a lengyelek, csehek, franciák, németek mindent tudnak: zsonglőröködnék, gólyalábaznak, zenélnek, és közben még báboznak is. Hazajöttünk, harmadnap gólyalábakat csináltunk alumíniumból. Én persze nem 60 centissel, mindjárt egyméteressel kezdtem: annak idején a nagyapám barkácsolt nekem fa-gólyalábat, és a „zsigereim” emlékeztek, hogy kölyökként árkon-bokron gázoltam vele.

– *És még ma is: egyik nap itt vagy, a másikon ott, gázolsz árkon-bokron át.*

– Ez nagy kérdés – vajon mi okozza, hogy nem tudtam, nem akartam lecövekelni. Talán mert „gyönyörködtet a változatosság”. Különböző városok, különböző színházak, színészek, mindenki másban erős, új helyzetek, feladatok – valószínűleg ezért nincs fix társulatom. Engem ez inspirál! Amúgy a szakmai pályafutásom is ebből a kettőből áll össze: utcaszínház, tele improvizatív elemekkel – és a bábszínház, kötöttebb formákban, kulisszák és lámpák között. Ami összeköti őket, az a Játék.

– *A karneváli menetben, a gólyalábról kiszólva mondtál valamit, ami szíven ütött: „Csodaszarvast vacsoráltam – vagy ő evett engem?”*

– Amikor az ember valamivel nagyon erősen foglalkozik, *flow-élménye* van, beleolvad és átadja magát, akkor megszűnnek a határok: eggyé válsz azzal, amit csinálsz: „bekebelez” a Csodaszarvas... Ebben is példaképem az Amerikában élő, német származású Peter Schumann, a *Bread and Puppet* társulat alapítója. Őt egyszer Géza elcsábította: tartson workshopot Kecskeméten. Három héten át festettünk, táncoltunk, zenéltünk vele, a mester közöttünk élt. Fél kézzel megfestett egy gyönyörű indiánt, kartonra,

aztán hegedült és kiosztotta a másnapi feladatokat. Hiperaktív fickó! Báron tanár úr tanyáján minden reggel ő kelt elsőnek, mire föltápázkodtunk, a kemenében már megsütötte a kenyeret. A társulata azért kapta a Bread and Puppet nevet, mert minden előadás után maga-sütötte kenyér jár mindenkinek. Ha már a példaképeknél tartunk: a másik példaképem Kovács Ildikó, akit szintén Géza hívott Kolozsvárról az induló Cirókához. A bábok iránti szeretete és szakmai hajlíthatatlansága lett az útravalónk. Igazi, elhivatott mesterünk volt.

Momo, 2015. Rendező: Rumi László, tervező: Balla Gábor, zene: Ágoston Béla. Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház, Marosvásárhely

Mátyás király és a kolozsvári bíró, 2011. Rendező: Rumi László, tevező: Balla Gábor; zene: Szőke Kavinszki András. Szigligeti Színház – Lilliput Társulat, Nagyvárád

– Lehet, hogy mindenütt a „nagy csapatot” keresed, nem?

– Csak úgy tudok létezni, ha a kollégákat magam mellé tudom állítani. Ha úgy alkotnak, hogy nem utasításokat hajtanak végre, hanem magukénak érzik, amit csinálnak, akkor lesz jó az előadás. Ha nem, akkor közepszerű előadás születik. Bárhol dolgozom, mindig úgy kezdem a napot, hogy bemegyek a műhelybe: sziasztok, mi újság, ez milyen gyönyörű, ezen valamicskét kéne javítani. Amikor csak lehet, én is csinállok valamit: bambuszt hajlítok, vagy festünk együtt a tervezővel. Az az iskola, ami a Círókában volt, hogy mi magunk kaszírtuk magunknak a bábokat – ahogy Ildikó néni is mindig csinált valamit a kezével –, máig hatással van rám. Az „ősbábos” kitalálta, megcsinálta és meg is mozgatta a bábot – ilyen emberből kevés akad már a világban. Szakosodás van.

Örvendetes, hogy az a progresszió, amely a Bóbitával, a Círókával elkezdődött, most már máshol is érzékelhető. Az utóbbi 15-20 évben nagyon fejlődött a bábművészet Magyarországon. Végre elindult például a bábszínész- és bábrendező képzés a Színművészeti Egyetemen!

– Te ott nem tanítasz? Volna mit továbbadnod.

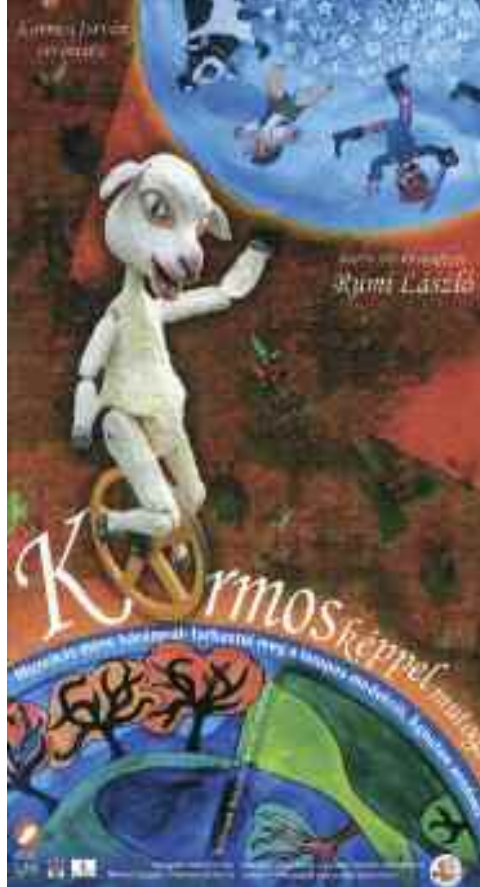
– Egy Csipkerózsika-vizsgaelőadást rendeztem jó pár éve Schneider Jankóékna. De a mi hároméves képzésünket nem akkreditálták, úgyhogy diploma nélkül maradtam. Ezért aztán nem is taníthatok.

– Mindent tudsz, csak papírod nincs róla.

– Hosszú ideig nem éreztem a diploma hiányát, de a tanítás – az most már tényleg jólesne. Igazgatói pályázathoz is kellett volna, bár igazgatói pozícióra nem vágyom, művészeti vezető inkább lennék.

– Mondasz kiemelkedően jó stáb-élményeket?

– Kiemelkedőt nem tudok, mert ahova megyek, megpróbálom az embereket úgy doppingolni, hogy végül úgy érzem: a munka révén mindig sikerül a legjobbat kihozni belőlük. Mindenhol másképpen. Tudom, hogy mit tud – és mit nem tud – az adott társulat, és megpróbálom úgy fordítani a dolgokat, hogy mindenki a tudása legjavát mutathassa meg. De olyan nincs, hogy ne legyen élő zene az előadásban. Hihetetlen például, hogy itt a Meseboltban mindenki játszik hangszereken – ami persze

Csehországban vagy Oroszországban egy bábszínésztől alapkövetelmény. Anélkül nem kap egy színész diplomát, hogy ne tudjon hangszereken játszani. – A 2015/16-os évadot éppen Szombathelyen kezded, egy Kormos István-mese fölújításával. Pontosabban népmese ez, szép Kormos-átíratban. Az a sorozat nagyon hozzád nőtt, mintha az emblémáddá, a világod „esszenciájává” vált volna. Ő is népmeséket írt át – mint te a kezdet kezdetén a Fehérlófiát. Az égigérő fa pedig éppen az Osiris-kiadásban 2003-ban megjelent gyűjtemény címadó története.

– Nagy László, Kormos, Zek, Weöres – szeretem azt a hangot, ahogyan ők megszólalnak. Amikor a Kormos-könyvet megláttam – tizenegy verses mese van benne –, rögtön tudtam, hogy valami fontosra, valami alapvetőre találtam. A népmese világmodell, soha nem spekulatív képződmény: olyan, mint a mennydörgés vagy a patakcsobogás. Használni kell, mert nagy kincs. Kormos rájött erre már fiatal korában és nagyon szépen integrálta a népmesei motívumokat. 2009 óta még hetet rendeztem meg

Kormos képpel mutogat (A repülő farkas – A táncoló bárány), 2013. Rendező: Rumi László, díszlet, jelmez: Makhult Gabriella, Bérces Katalin, Balla Gábor, zene: Ágoston Béla. Szigligeti Színház – Lilliput Társulat, Nagyvárád

Az égigérő fa, 2015. Rendező Rumi László, dramaturg: Gimesi Dóra, tervező: Boráros Szilárd, szereplők: Kovács Bálint, Lehőcz Zsuzsa, Takács Dániel. Mesebolt Bábszínház, Szombathely

Az égigérő fa. Sz: Kovács Bálint

a versmeséiből: Kecskeméten, Békéscsabán, Szegeden és Marosvásárhelyen. Nagyváradon pedig három mesét raktam bele az előadásba.

– *Vándorolsz, de azért vannak visszatérő munkatársaid.*

– Közben meg mindig figyelem a sok tehetséges grafikust, festőt, szobrászt! Hál'isten két nagylányom – Zsófi és Bori – is „bábszínházközelbe” került! A képzőművészet mellett nagyon fontos számomra az előadásokban a zene. Ágoston Béla az egyik jó emberem, aztán Szokolai „Dongó” Balázs, akivel gyakran dolgozom – és Krulik Zoli, a Makám vezetője.

– *Lesz „Kormos-összes”?*

– A Kormos-gyűjteményből *A halál és az öregasszonyt* szeretném felnőtteleződésként színre vinni, zseniális a nyelvi humor! Bár Magyarországon még tartja magát a közvélekedés, hogy a bábszínház gyerekeknek való entyem-pentyem és nem kell művészetszámba venni. De azt tapasztaltam, hogy ha egy előadás „jól van megcsinálva”, akkor a felnőttekben is feltámad a gyer-

meki énjük, és kerek szemmel tudják nézni a produkciót. A jó előadás persze nem egynemű: rétegei vannak, szinte élőlényként működik. Olyan, mint a fa: állandóan változik. Alatta ülsz és mosolyogsz.

Szombathely, 2015. augusztus

“A GOOD PERFORMANCE, LIKE A TREE, IS EVER CHANGING”

This article is an interview with László Rumi and follows his career from the beginning, through his childhood experiences, up to his production of István Kormos' *The Tree that Reaches the Sky* at the Mesebolt Puppet Theatre of Szombathely in 2015. The tree referred to in the title always pops up at some point in each of his performances. It appeared in the very first piece he directed in Kecskemét, *Son of the White Mare (Fehérlófia)*, and later in István Kormos' fairy tale world, a terrain in which Rumi has immersed himself in recent years. Perhaps the immovable tree as an enduring reference point in an ever-changing world is so important to László Rumi because he is a restless wandering comedian, a street actor on stilts, an artist whose life and work is characterized by lightness, playfulness and improvised humor. Essential in Rumi's work is a fundamental sense of play that is like the tree from which grow the two branches of his art: street theatre, full of improvisatory elements, and puppet theatre with its stricter forms of scenery and lighting.